

Innhold

Forord	13
DEL 1 SAMFUNNSOPPDRAGET	15
Kapittel 1	
Nye samarbeidsformer – et samfunnsoppdrag	17
<i>Elisabeth Willumsen, Tore Sirnes og Atle Ødegård</i>	
Innledning	17
Ny kunnskap – ny politikk	17
Nytt fokus – nye begreper	19
Utdanning og praksis	21
Forskning og teoriutvikling	22
Samfunnsoppdraget	25
Kapittelstrukturen	26
Referanser	30
Kapittel 2	
Tverrprofesjonelt samarbeid i utdanning og praksis i helse- og velferdssektoren	33
<i>Elisabeth Willumsen</i>	
Innledning	33
Politiske krav om samarbeid i praksis og utdanning	34
Medvirkning i det tverrprofesjonelle samarbeidet	36
Begreper og definisjoner	38
Alternative definisjoner av tverrprofesjonelt samarbeid i utdanning og praksis	40
Samarbeidsprosessen – samarbeid som kunst?	43
Integrering av kompetanse	43
Integrering av tjenester	44
Er samarbeid alltid bra?	47
Avslutning	48
Referanser	49

Kapittel 3	
Profesjonsbygging og avtalt samarbeid	53
<i>Åge Brekk</i>	
Innledning	53
Lokaldemokrati og effektivitetstenkning	56
Om rettsutvikling i tjenestelovgivningen og profesjonsbygging . . .	58
Spesialisering og krav om samhandling.	66
Regler som er knyttet til innhenting og kommunikasjon av opplysninger om pasienter og brukere som ledd i samarbeidet. . . .	73
Profesjonene og samarbeid på tvers – utviklingen videre	76
Referanser.	77
Kapittel 4	
Fra politikk til praksis i helse- og velferdstjenestene	79
<i>Tore Sirnes</i>	
Innledning	79
Samfunnsoppdraget.	79
Fra politikk til praksis	82
En nyskapende offentlig sektor	84
Innovative kommuner?	85
Barrierer og muligheter for nyskapende samhandling i kommunene	86
Noen muligheter.	88
«Sammen er en mindre alene ...»	90
Oppsummering.	91
Referanser.	92
DEL 2 KUNNSKAPSPLATTFORMEN	93
Kapittel 5	
Utvikling av teoretisk robusthet i tverrprofesjonell utdanning	95
<i>Sarah Hean</i>	
Innledning	95
Teoriens betydning	95
Teori og samproduksjon av kunnskap	97
Praktisk kunnskap.	98
Hvorfor trenger vi en teori om sosial kapital?.	99
Teoretisk plattform: Hva er sosial kapital?	99
Karakteristiske trekk ved nettverk	101
Tillit	102

Ressurser	102
Normer og regler	103
Teoretisk kvalitet	103
Avgrensning	103
Pragmatisk nytteverdi	104
Etterprøvbarhet	105
Funksjonell hensiktsmessighet	108
Empirisk gyldighet	109
Konklusjon	110
Referanser	110
Kapittel 6	
Konstruksjoner av tverrprofesjonelt samarbeid	113
<i>Atle Ødegård</i>	
Bakgrunn	113
Tjenestetilbudet til barn og unge med psykiske vansker	114
Behovet for samarbeid øker	116
Samarbeid som fenomen	118
Konstruksjoner av samarbeid	119
Utvikling av en modell – PINCOM	120
Konsekvenser for klinisk praksis og forskning om samarbeid . .	124
Refleksjoner i praksis	124
Forskningen med PINCOM som innfallsvinkel?	126
Avslutning	126
Referanser	127
Kapittel 7	
Bourdieu's teori om utdanningssystemet	131
<i>Synnøve Hofseth Almås</i>	
Innledning	131
Tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS)	131
Bourdieu og Passeron	133
Identitet og habitus, profesjonell kompetanse og kulturell kapital i et pedagogisk delfelt	133
Habitus i et utdanningssystem	133
Kulturell kapital eller profesjonell kompetanse	135
Feltbegrepet i en utdanningssammenheng	136
Sammenhengen habitus, felt og kapital	138
Profesjoner og kulturell kapital	139
Andre hovedtrekk i Bourdieus teorier om utdanning	139

Dobbelt vilkårlighet i pedagogisk handling	140
Pedagogisk autoritet og relativ autonomi	141
Pedagogisk arbeid	142
Undervisningssystemet	143
Implikasjoner ved felles innholdsdel i rammeplaner.	144
Avslutning.	144
Referanser.	144
Kapittel 8	
Sosiologisk forståelse av tverrprofesjonell utdanning og praksis	146
<i>Scott Reeves</i>	
Innledning	146
Bakgrunn	147
«Sociological imagination».	148
Profesjonssosiologi.	148
Et sosiologisk perspektiv på relasjonen mellom lege og sykepleier .	150
Anvendelse av sosiologisk teori: Et eksempel	152
«Front and back stage».	154
Forhandlinger	155
Konklusjon	157
Referanser.	158
Kapittel 9	
Tverrprofesjonell utdanning – et sosialpsykologisk perspektiv	162
<i>John Carpenter og Claire Dickinson</i>	
Innledning	162
Teori.	162
Kontakthypotesen	163
Teori om sosial identitet	166
Endrede holdninger gjennom tverrprofesjonell utdanning.	167
Forskningsbasert dokumentasjon.	167
1. Bristol-studiene	168
2. Birmingham-studien	170
3. Andre undersøkelser.	173
Noen implikasjoner	175
Konklusjon	176
Referanser.	177

Kapittel 10

Tverrprofesjonell utdanning innen helse- og sosialfag i Storbritannia 180

Hugh Barr, Marion Helme og Lynda D'Avray

Innledning	180
Vendepunktet	180
Terminologi.	181
Tverrprofesjonalitet på dagsorden – hva var drivkreftene?	181
Tverrprofesjonell utdanning	184
Læringsutbytte	186
Utvikling av undervisning og læring	186
Skiftende tyngdepunkt	187
Ny pedagogisk teknologi	188
Bedømmelse av læring.	188
Kvalitetssikring	189
Felles læringskrav.	189
Lærerne	190
Spørreskjemaundersøkelsen	190
Innsamling av data	191
Svarene	191
Partnerskap	192
Læringsmål	192
Tid og sted	193
Type undervisning.	193
Studenter.	194
Evaluerings	194
Prioriterte områder for framtida	194
Utbredelsen av tverrprofesjonell utdanning	195
Referanser.	197

Kapittel 11

Forskning på helse- og sosialfaglig samarbeid – en «review»

fra Storbritannia 200

Ailsa Cameron, Rachel Lart og Lisa Bostock

Innledning	200
Politisk kontekst	200
Drivkrefter	202
Bakgrunn	202
Samarbeidsformer	203
Resultater av felles innsats	203
Faktorer som støtter eller hindrer samarbeid	205

Organisatoriske forhold	205
Kulturer og profesjoner.	208
Kontekstuelle forhold	208
Drøfting	209
Konklusjon	210
Referanser.	210
DEL 3 STRATEGIER OG MODELLER FOR SAMARBEID . . .	215
Kapittel 12	
Tverrprofesjonell utdanning – konsekvenser for samarbeid om brukere i helse- og velferdstjenestene.	217
<i>Scott Reeves</i>	
Innledning	217
Forskning på tverrprofesjonell utdanning	218
Metode	219
Forskning og funn.	219
Søkestrategi.	220
Data og analyse	220
Resultater	221
Randomised Control Test (RCT)	221
Studier med kontroll før og etter (control before and after – CBA)	225
Avbrutte tidsseriestudier («Interrupted time series – ITS»).	228
Drøfting	229
Konklusjoner.	233
Referanser.	234
Kapittel 13	
Vägen till samverkan i hälso- och sjukvård: olika skandinaviska strategier	237
<i>Bengt Åhgren</i>	
Innledning	237
Bakgrund	237
Norge	238
Danmark.	239
Sverige	240
Utveckling och implementering av samverkan.	240
Interorganisatorisk integration.	241
Samverkanssynergi.	242

Professioners engagemang	242
Granskning av de skandinaviske strategierna	243
Norge	244
Danmark	245
Sverige	246
Avslutande kommentarer	247
Referenser	248
Kapittel 14	
Organisering av samverkan – modeller, svårigheter og muligheter .	251
<i>Runo Axelsson og Susanna Bihari Axelsson</i>	
Innledning	251
Bakgrunn og syfte	251
Modeller for organisering av samverkan	253
Strukturelle modeller	253
Prosessrettede modeller	254
Relasjoner mellom modellene	255
Hinder og underlettende faktorer	257
Hinder for samverkan	258
Underlettende faktorer	259
Effekter av samverkan	260
Avslutande kommentarer	261
Referenser	262
Kapittel 15	
En transteoretisk modell for tverrprofesjonell utdanning	
– faktorer som støtter opp under institusjonell endring	265
<i>Philip G. Clark</i>	
Innledning	265
Utvikling av en transteoretisk modell (TTM)	267
Den transteoretiske modellen for atferdsendring	267
Andre organisatoriske endringsfaser, prosesser og strategier	268
Prosesser, mekanismer og strategier for endring	270
Mobilisere for endring: organisere seg	270
Akademiske kulturer og disipliner	270
Forkjempenes rolle	271
Implementere endring – komme i gang	272
Akademisk tillit	272
Akademisk altruisme	273
Organisasjonsstøtte	274

Institusjonalisering: mekanismer for å holde fast på endring	274
Interne mekanismer	275
Eksterne mekanismer	276
Balanse mellom fagdisiplin og tverrprofesjonalitet	276
Oppsummering og konsekvenser.	277
Referanser.	278
Kapittel 16	
Virksomhetens sosiale kapital – et analytisk perspektiv for	
å studere tverrfaglig og tverrprofesjonelt samarbeid i organisasjoner .	280
<i>Arne Endresen</i>	
Innledning	280
Bakgrunn	280
Teoretisk utgangspunkt: Sosial kapital.	283
Virksomhetens sosiale kapital	284
Strukturelle føringer for utvikling av organisasjonens tillitsrom . . .	286
Ulike former for sosial kapital i organisasjoner.	289
Virksomhetens sosiale kapital som forskningsperspektiv	292
Oppsummering.	294
Referanser.	296
Forfatterpresentasjoner	299
Stikkord	303

Forord

Boka *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning* av Elisabeth Willumsen (red.) (2009) formidlet kunnskap om tverrprofesjonelt samarbeid ved å presentere begreper, teorier og forskningsresultater fra nordisk og internasjonal litteratur. Fremdeles regnes tverrprofesjonelt samarbeid som «underteoretisert» og det er foretatt få systematiske litteratursøk (reviews) og meta-analyser om tverrprofesjonelt samarbeid i utdanning og praksis. Det er fortsatt behov for kunnskapsutvikling både fra forskning, undervisning og praksis på dette området.

I denne boka – *Tverrprofesjonelt samarbeid – et samfunnsoppdrag* – har vi valgt å legge vekt på nye teoretiske perspektiver og ny forskning som kan styrke vår kunnskap og utdype vår forståelse av samarbeid i praksis og utdanning. Vi har tatt inn nye tekster fra noen av forfatterne som ble introdusert for et norsk publikum i den første boka (2009). I tillegg har vi lyktes i å få inn bidrag fra flere nye og interessante forfattere, både fra Norge, andre nordiske land og fra Storbritannia og USA. Disse forskerne har internasjonalt en sentral posisjon på feltet tverrprofesjonelt samarbeid, og vi er stolte over at de har ønsket å bidra her.

Når vi har valgt å presentere flere internasjonale forfattere, er det i erkjennelsen av at utprøving av nye modeller innen velferdstjenestene har et stort omfang internasjonalt sammenliknet med vårt lille land, og forskning og teoriutvikling er av tilsvarende proporsjoner. Til vår forundring har vi registrert at norske regjeringsutredninger, andre politiske analyser og programerklæringer i liten grad har henvist til erfaringer og utviklingstrekk fra andre land. Vi mener det kan ligge verdifull læring i å ha en åpen horisont mot andre deler av verden, også ved utforming av velferdstjenester. Rett nok må det tas høyde for ulikheter i politiske regimer og forvaltningsmessig organisering i forskjellige kontekster, men alle land har helse- og velferdstjenester der brukere og pasienter møter profesjonsutøvere og systemer for tjenesteproduksjon. I denne grenseflaten kan det finnes felles utfordringer og nyttige erfaringer vi kan trekke lærdom

av. Vi håper at bokens tekster kan bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget og å heve kvaliteten på norske velferdstjenester.

I boka kan vi bare presentere et utvalg av temaer på feltet tverrprofesjonelt samarbeid. Vi har i liten grad gått inn på en grunnlagsdiskusjon vedrørende forskningens innfallsvinkler på området. Ettersom kompleksiteten som er knyttet til samarbeid er stor og vi fremdeles har begrenset kunnskap om hva samarbeid er, håper vi at denne boka kan være til inspirasjon for videre forskning og praktisk utprøving av modeller og strategier.

Boka bør være aktuell for studenter, lærere og forskere innen høyere utdanning. Videre er den relevant for profesjonsutøvere, faglige og administrative ledere og rådgivere i offentlig og privat virksomhet på kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå. Dessuten håper vi at boka skal bidra med kunnskap til pasienter og brukere i helse- og velferdssektoren samt deres nettverk og interesseorganisasjoner. I bearbeidelsen av de internasjonale tekstene har vi lagt vekt på å gjøre språket tydelig og tilgjengelig, og framstille budskapet så klart som mulig i håp om at leserne kan tilegne seg innholdet og bruke det til sitt formål.

I denne reviderte utgaven av boka er kapittel 1 omarbeidet. Vi har tatt inn et nytt kapittel 2 av Willumsen, *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning i helse- og velferdssektoren*. Kapitlet er en oppdatert versjon av tilsvarende kapittel i 2009-boka. Det er videre tatt inn et nytt kapittel 6, *Konstruksjoner av tverrprofesjonelt samarbeid*, som er et bearbeidet kapittel av Ødegård fra 2009-boka.

Takk til alle som har bidratt med sin kunnskap. Boka hadde ikke sett dagens lys uten deres raushet og samarbeidsvilje. En stor takk går også til våre engelskspråklige bidragsytere som godkjente oversettelse og publisering av deres tekster. De engelske kapitlene er oversatt og bearbeidet av redaktørene. En spesiell takk til Tore Sirnes som påtok seg mye av den videre bearbeidelsen av disse kapitlene til norsk, samt en rekke praktiske og redaksjonelle oppgaver. Takk rettes også til Universitetsforlaget og Wenche Bjørnebekk for gode råd og godt samarbeid.

Stavanger og Molde, juni 2016

Elisabeth Willumsen og Atle Ødegård
Redaktører